

Het goede leven: Goede Schepping

Meditatie juni 2021

Ds. Sara Dondorp

Elk jaar ervaar ik het weer als een groot wonder dat in het voorjaar overal de lente in uitbundige groene groei­kracht uitbarst. Allerlei planten die er in de winter dor en doods uit zagen of zelfs helemaal verdwenen waren, komen weer tot leven. Natuurlijk zijn er sluitende biologische en natuurkundige verklaringen voor te geven, maar de schoonheid van een beukenblad dat uit z'n knop kruipt, gaat alle wetenschappelijke verklaringen te boven. Zelfs al zou alles verklaard kunnen worden, dan nog blijft de Schepping een groot wonder. In de Middeleeuwen werd de Schepping gezien als bron van Godskennis. Het 'Boek der Natuur', waarin God gevonden zou kunnen worden. Men verwees daarbij onder meer naar het begin van Psalm 19: "De hemel verhaalt van Gods majesteit, het uit­span­sel roemt het werk van zijn handen..." Op die manier kunnen wij dat ons nauwelijks meer voorstellen, al zijn er mensen die zich in de natuur meer met God verbonden voelen dan ergens anders. En waarom ook niet. Ik kan me wel momenten herinneren tijdens een boswandeling, dat ik plotseling iets gewaar werd dat groter is dan mijzelf. Een zonnestraal die door de bomen heen breekt, net op het moment dat je je realiseert hoe stil het is in het bos....

Onze relatie met de schepping is de laatste tijd meer en meer gecompliceerd geworden. En dan doel ik nog niet eens op het gegeven dat het Scheppingsverhaal uit Genesis 1 op heel veel verschillende manieren geïnterpreteerd kan worden. Dat begint al met het eerste woord. In den beginne schiep God.... Dat verwijst naar een activiteit die is afgerond. Sinds het begin is God schepper.... Het scheppingsproces loopt nog altijd door. In beginsel schiep God.... Gods scheppingskracht is het fundament van de relatie tussen God en mens. Onze relatie met de schepping is gecompliceerder geworden sinds we in staat gebleken zijn ecosystemen definitief te veranderen en natuurlijke hulpbronnen uitputtend aan te boren. Wat is dan de rol van de mens te midden van die Schepping? En valt daar vanuit Bijbels perspectief iets over te zeggen? Dat zijn vragen die Trees van Montfoort probeert te beantwoorden in haar boek Groene Theologie. (Het verscheen in 2019 en won meteen de prijs voor het beste theologische boek van dat jaar.) Volgens Genesis 1: 26 schiep God de mensen 'die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken: zij moeten heerschappij voeren over (...) de hele aarde en over alles wat daarop rondkruipt.' Generaties lang is deze tekst gebruikt om te onderbouwen dat de mens boven de rest van de schepping staat. Wij mensen hebben de macht gekregen om over de andere schepselen te heersen. Maar als de mens naar Gods beeld is geschapen, kan dat toch niet betekenen dat de mens het recht heeft om de rest van de schepping te onderdrukken! Heersen zoals God dat zou doen betekent zorgen voor en tot bloei laten komen.

Trees van Montfoort leest Genesis 1 als verzetsliteratuur, geschreven tijdens de Babylonische Ballingschap. De tekst is grotendeels ontleend aan de Babylonische scheppingsmythe 'Enuma Elish' - een heilige tekst van de onderdrukker. Maar het Bijbelse scheppingsverhaal geeft er net een andere draai aan. De zon, de maan, de wind en de zee zijn geen goden die de status van het Babylonische imperium

legitimeren, maar schepselen, net als de mensen en de dieren. Het doel van de schepping is niet gehoorzaamheid aan de goden, maar de vrijheid van de sabbat. De schepping is niet iets om bang van te zijn, wij mensen maken er deel van uit, zoals de dieren en de planten.

Jonathan Sacks laat in zijn boek over Genesis zien hoe revolutionair die gedachte was. Alle omringende volken waren vooral bang voor de natuur. Voor het eerst zien mensen de natuur niet meer als wispelturig en geheimzinnig, maar als in aanleg goed. Sacks wijst er ook op dat Genesis niet in de eerste plaats een geschiedenisboek is, dat antwoord geeft op de vraag: 'Wat gebeurde er?', maar een gids, een instructie die antwoord geeft op de vraag 'Hoe moeten we leven?' Goed leven betekent in die traditie vooral: verantwoordelijk leven. Als je de schepping zou willen zien als 'Boek der natuur', dan wijst dat boek volgens mij vooral naar onze verantwoordelijkheid om er zorgvuldig mee om te gaan. En laten we dan ook vooral blijven genieten van de schoonheid van de schepping!

Trees van Montfoort, *Groene Theologie*, Skandalon, 2019.

Jonathan Sacks, *Genesis, boek van het begin*, Skandalon, 2020.